

Protocol Fysiek ingrijpen op SBO Het Baken

1. Doel en reikwijdte

Dit protocol beschrijft de voorwaarden, uitgangspunten en werkwijze met betrekking tot fysiek ingrijpen door medewerkers van SBO Het Baken. Het protocol heeft tot doel de **veiligheid en lichamelijke integriteit** van leerlingen, medewerkers en derden te waarborgen, met inachtneming van de pedagogische opdracht van de school en geldende wet- en regelgeving.

Fysiek ingrijpen wordt uitsluitend toegepast indien dit **noodzakelijk en proportioneel** is en wanneer andere interventies onvoldoende blijken om acuut gevaar af te wenden.

Binnen SBO Het Baken zoeken we met de leerlingen naar zelf inhoud kunnen geven aan hun leven binnen een veilige onderwijsomgeving. We zoeken samen naar manieren om met de leerlingen een balans te vinden tussen de zeggenschap over eigen mogelijkheden, de behoefte aan zelfbepaling én de grenzen die worden aan gegeven door de samenleving of omgeving.

We noemen dit ‘zelfregie’, hetgeen bestaat uit autonomie en ruimte. Zelfregie wordt bevorderd door ‘zelf keuzes maken, ruimte en kansen krijgen om initiatieven te nemen en te leren’. Het betekent ook ruimte voor de eigenheid van een persoon, ruimte bieden aan het experimenteren met nieuw gedrag en positieve ervaringen opdoen.

Vanuit het leren en experimenteren met nieuw gedrag zijn er echter ook situaties waarbij het kan voorkomen dat de leerling de controle over zichzelf verliest, dat hij zichzelf, andere leerlingen, medewerkers of zijn omgeving schade toebrengt. Het is in die gevallen de taak van de medewerkers om bescherming te bieden. Het gaat dan om situaties waarbij het gedrag van een leerling een ernstig gevaar vormt voor de gezondheid of veiligheid van zichzelf of anderen. Het gevaar kan alleen door onmiddellijk ingrijpen worden voorkomen. Het moment van handelen wordt bepaald door de vraag: ‘stabiliseert de situatie door ingrijpen of door niet ingrijpen’.

Het fysiek begrenzen van een leerling betekent dat we de leerling in zijn bewegingsvrijheid beperken. Dit houdt in dat er sprake is van een vrijheid beperkende maatregel. Bovendien gaat het bij de relatie tussen volwassene en leerling om een afhankelijkheidsrelatie en dient bij al het handelen grote zorgvuldigheid in acht genomen te worden. Om deze redenen wil SBO Het Baken hierover transparant en duidelijk zijn t.a.v. fysiek ingrijpen bij leerlingen.

2. Juridisch kader – wettelijke grondslag

In het kader van de Wet Veiligheid op School zijn scholen per 1 augustus 2015 verplicht om zorg te dragen voor een veilige school. Scholen krijgen de taak om aan een inspanningsverplichting te voldoen en hierdoor papieren veiligheidsbeleid om te zetten in praktijk. De verplichting bestaat uit het ontwikkelen van een set samenhangende maatregelen, gericht op preventie en het afhandelen van incidenten. Dit beleid dient gevormd te worden met alle betrokkenen van de school en verankerd te worden in de dagelijkse praktijk. Het protocol veilig fysiek ingrijpen maakt deel uit van het schoolveiligheidsplan.

Wij volgen de criteria voor de overwegingen van de landelijke klachtencommissies:

De medewerker mag een leerling vasthouden en in bedwang houden als daarvoor een deugdelijk protocol bestaat en hij/zij daar in overeenstemming naar handelt. De medewerker blijft altijd op persoonlijke titel aanspreekbaar.

We spreken over *functioneel fysiek optreden* en *regulerend fysiek optreden*¹ daar waar er sprake is van situaties van *onmiddellijkheid*; situaties die vragen om direct handelen omdat het anders verwijtbaar kan worden geacht.

De school handelt vanuit haar **zorgplicht** en verantwoordelijkheid voor een veilig schoolklimaat. Scholen moeten erop toezien dat leerlingen zichzelf of anderen geen schade toebrengen, vanwege de zorgplicht van scholen voor leerlingen die voortvloeit uit o.a. de Arbowet, cao's en het Burgerlijk Wetboek. Niet ingrijpen kan ook verwijtbaar zijn (Stichting school & Veiligheid).

Leerlinggedrag wordt benaderd vanuit een **ontwikkelings- en ondersteuningsperspectief**.

Fysiek ingrijpen is geen strafmaatregel, maar een **veiligheidsmaatregel**.

Het handelen is altijd:

- **Subsidiar**; fysiek ingrijpen mag alleen als er geen minder ingrijpende alternatieven meer zijn; minder ingrijpende alternatieven genieten altijd de voorkeur.
- **Proportioneel**; er mag geen onnodig geweld gebruikt worden, maar slechts die mate die nodig is om de situatie te herstellen.
- **Tijdelijk**; zo kort mogelijk.

3. Preventie en voorbereiding

Leerlingen die moeite hebben met fysieke impulscontrole, ondersteunen we om 'zelfregie' te bevorderen. Dit doen we d.m.v. programma's aan te bieden via Ons Welzijn en/of het SWV; programma's als Rots en Water.

Daar waar nodig stelt de schoolmedewerker in samenspraak met ouders een signaleringsplan op waarmee we, van *ongepland fysiek ingrijpen* naar – zoveel mogelijk - *preventie van fysiek ingrijpen* komen, zodat we samen met de leerling en ouders zoeken naar mogelijkheden om de emotieregulatie te bevorderen en signalen vroegtijdig signaleren en we hierbij passende gedragsalternatieven kunnen inoefenen.

Daar waar de situatie *gepland fysiek ingrijpen* vraagt, worden alle betrokkenen geïnformeerd.

Kortom: preventief dragen we op SBO Het Baken zorg voor:

- preventieve structuren en voorspelbaarheid;
- individuele ondersteunings- en signaleringsplannen;
- teamafspraken over handelingsverantwoordelijkheid;
- scholing van medewerkers in:
 - de-escalatie;
 - professioneel en veilig fysiek ingrijpen;
 - trauma-sensitief handelen.

4. Toelaatbaarheid van fysiek ingrijpen

Onder fysiek ingrijpen wordt verstaan: het *ongepland fysiek ingrijpen* of *gepland fysiek ingrijpen* (tegenhouden, vrijdelen, verweren, transfer) naar een leerling met als doel hem te kalmeren, tegen te houden en weg te leiden van gevaar.

Uitgangspunten bij fysiek ingrijpen:

Veilig:

gericht op risicobeheersing², zonder pijnprikkels en zonder opzettelijke beschadiging.

Humaan:

proportioneel, zonder vernedering, transparant en op maat.

Deskundig:

met geroutineerde techniekbeheersing, met zoveel mogelijk resultaat, een minimum aan kracht en volgens het subsidiariteitsprincipe.

Als laatste optie:

wanneer alle andere methoden onderzocht en niet effectief gebleken zijn; voor zo'n kort mogelijke duur.

Wij zullen op SBO Het Baken in de volgende gevallen fysiek ingrijpen:

- wanneer sprake is van **direct en ernstig gevaar** voor de leerling zelf, andere leerlingen of medewerkers;
- wanneer de leerling niet (meer) aanspreekbaar is op gedrag;
- wanneer andere interventies aantoonbaar niet effectief of niet veilig uitvoerbaar zijn;
- wanneer het uitblijven van handelen leidt tot een **reëel risico op letsel**.

- Wanneer het gedrag van de leerling maakt dat de leerling schade toebrengt of schade dreigt toe te brengen aan de omgeving.

Voorbeelden:

- een leerling slaat, schopt of bijt;
- een leerling probeert weg te rennen richting een gevaarlijke situatie;
- een leerling gooit en/of vernielt materiaal op een manier die gevaar oplevert;
- een leerling is volledig buiten zichzelf en niet aanspreekbaar;
- volledige ontregeling met agressie.

In al deze gevallen zal slechts fysiek worden ingegrepen indien alle andere (niet fysieke) pogingen om het betreffende gedrag te stoppen, mislukt zijn. Fysiek ingrijpen is nooit een middel op zich. Er zijn altijd stappen aan voorafgegaan en er zullen altijd acties op volgen om soortgelijke situaties in de toekomst te voorkomen.

5. Niet-toegestane situaties

Fysiek ingrijpen is niet toegestaan:

- als disciplinaire maatregel (straf of correctie);
- bij verbaal gedrag zonder acuut gevaar;
- vanuit emotie, frustratie of handelingsverlegenheid;
- wanneer de veiligheid ook zonder fysiek contact kan worden geborgd.

6. Uitvoering van fysiek ingrijpen

- De medewerkers sturen erop aan dat de leerling weer zo snel mogelijk de regie kan nemen.
- De medewerkers bieden in de situatie de leerling een keuzemogelijkheid voorafgaande aan het fysiek ingrijpen.
- De medewerkers communiceren over wat er gedaan wordt, waarom ze dat gaan doen en wanneer ze daarmee stoppen.
- De medewerkers monitoren continu de fysieke en emotionele toestand van de leerling.
- De medewerkers begrenzen de leerling die schade toebrengt of dreigt toe te brengen aan zichzelf, de anderen of de omgeving.
- Een tweede medewerker wordt – daar waar mogelijk – zoveel mogelijk gevraagd te ondersteunen bij fysiek ingrijpen.
- De medewerkers passen de lichts mogelijke interventie toe.
- De medewerkers beëindigen het fysieke ingrijpen zodra het gevaar geweken is.

NB:

- Stagiaires en vrijwilligers grijpen niet zelfstandig fysiek in; dit geldt ook voor LIO-studenten.

7. Nazorg

Voor de leerling:

- terugbrengen naar rust (prikkelarm, vertrouwde volwassene);
- herstel van relatie en veiligheid, pedagogische afronding;
- gesprek op een **later moment** passend bij het ontwikkelingsniveau.

Voor medewerkers:

- korte evaluatie (wat zagen we, wat werkte wel/niet);
- ondersteuning indien nodig.

Ouders/verzorgers:

- worden **transparant geïnformeerd** over het incident

8. Registratie, evaluatie en borging

Elk fysiek ingrijpen wordt:

- Schriftelijk vastgelegd in het leerlingendossier in Parnassys (incidentenregistratieformulier);
- Dit verslag wordt met ouders/verzorgers besproken en voor 'gezien' ondertekend;
- Besproken met IB/directie;
- Meegenomen in evaluatie van het ondersteunings-/signaleringsplan.

Bij herhaling:

- Wordt het ondersteunings-/ signaleringsplan aangepast;
- Wordt extra expertise ingezet;
- Mocht er – ondanks alle genomen maatregelen - geen gedragsverbetering optreden bij de leerling en blijft er sprake van herhaling van dreiging, treedt het protocol 'Time out, schorsen en verwijderen' van Stichting Optimus in werking (zie website school).

Borging:

Dit protocol wordt periodiek geëvalueerd en geactualiseerd.

1 functioneel fysiek optreden en regulerend fysiek optreden daar waar wordt ingegrepen met het oog op veiligheid van de leerling, medeleerlingen, medewerkers en de omgeving.

2 Zodra er gegronde reden bestaat dat een medewerker of het team de situatie niet meester is of wanneer sprake is van slag-, stoot- of steekwapens wordt assistentie ingeroepen van deskundige collega's of politie.